
პოეტიკური კვლევა

თამარ ბარბაქაძე

შორენა შამანაძე

(საქართველო, თბილისი)

ბენედიქტ ლედებურის სონეტების გვირგვინი „ქარის წისქვილი“ ქართულად

ინტერესი სონეტის ფორმისა და შინაარსის მიმართ საქართველოში მისი გამოჩენის შემდეგ (XIX ს. 30-იანი წლები) არასოდეს შენელებულა. ალბათ, ეს განსაკუთრებული ყურადღება განაპირობა მყარი სალექსო ფორმებისადმი ქართველი პოეტების ტრადიციულმა სიყვარულმა. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ სონეტი, როგორც „პოეტური სიბრძნის განსახიერება“ (ი. ბეხერი), უკვდავ, მარადიულ სალექსო სტრუქტურად დარჩა მსოფლიო მწერლობაში. ევროპული მყარი სალექსო ფორმა ერთგვარ სიმბოლოდ არის მიჩნეული „ჭეშმარიტისა“ და „მშვენიერის“ – საზრისისა და ფორმის – შერწყმისა: „ჭეშმარიტებასთან მშვენიერების უცნაური შეკავშირება იმაღლის იმ წესში, რომლითაც დასავლურად განსაზღვრული სამყაროსათვის ყოფიერი არსებობს, ვითარცა ნამდვილი“ (ჭაიდეგერი 1992: 77).

სონეტი – რეალურისა და იდეალურის, ყოფიერებისა და ირაციონალურის მშვენიერ ფორმაში შერწყმის განსახიერება – ფენიქსივით აღდგება ხოლმე ევროპულ პოეზიაში; ასე მოხდა ჩვენს სინამდვილეშიც – თითქმის ნახევარსაუკუნოვანი გაუჩინარების შემდეგ, XX ს.-ის უკანასკნელ ოცნლეულში უამრავი თარგმნილი თუ ორიგინალური შედევრი სონეტისა შეემატა ეროვნული ლიტერატურის საგანძურს.

მათს რიცხვში, უპირველესად, ჯემალ აჯიაშვილის მიერ თარგმნილი მიქელანჯელოს, პეტრარკას, დანტე ალიგიერისა და სხვათა სონეტები შეიძლება დავასახელოთ. შეუძლებელია, არ აღვნიშნოთ ჯემალ აჯიაშვილის, როგორც სონეტის ხელოვნება ამ მყარი სალექსო ფორმის ორიგინალური ნიმუშების შექმნისას: მარტო ის რად ღირს, რომ „100 ლექსის“ სერიით გამომცემლობა „ინტელექტი“ დასტამბულ წიგნში (2013), უმთავრესად, ჯემალ აჯიაშვილის ორიგინალური სონეტებია შესული. ჩვენი სახელოვანი პოეტისა და მთარგმნელის შემოქმედებით კრედოს მშვენივრად ესადაგება მის მიერ თარგმნილი დანტე ალიგიერის ერთ-ერთი სონეტი, რომელსაც მკაფიოდ აღუბეჭდავს იტალიელი გენიოსისა და მისი სონეტების ქართულად მთარგმნელის სულისკვეთების ერთიანობა:

ჩემი გულისთქმა დღენიადგ ნათლით მოსავდა
ლექსებს, რომლებიც სივრცეებში დანავარდობენ,

რომ გააცხადონ საოცნებო მანდილოსანთან,
როგორ აბრუნებს სიყვარული ცას და მნათობებს.

ჩემო ლექსებო, გულს რომ მიწყლავთ მზით და სიცივიტ,
ჩემს ღვთაებასაც შეაგებეთ მშვილდი მოისრის,
როს მზე შეამკობს საქორწინო სამშვენისივით
და სილამაზეც მარტოოდენ მისთვის მოიცლის.

ნინ წარდექით და ქარვისფერი თქვენი ოცნება
კვლავ შემოისხით მწუხარების კრიალოსნებად...
მე კი მის ნათელს ვერაფერი გადამაყვარებს
და მზე, რომელიც ანგელოზებს ხელში ეკავათ –
კვლავ გამინათებს სიყვარულის წმინდა ნაკვალევს
და სამსხვერპლოსკენ გავაბიჯებ შუდრეკავად.
(აჯიაშვილი 2018: 224)

იტალიური სონეტის ქართული თარგმანი, შეიძლება ითქვას, კონგენიალურია: ამის თქმის საბაბს გვაძლევს ის ბრწყინვალე, „ზანზალაკებივით მყდერი“ ზედაქტილური სარიტმო წყვილები (ნათლით მოსავდა – მანდილოსანთან, სივრცეებში დანავარდობენ – სიყვარული ცას და მნათობებს; მზით და სიცივიტ – მისთვის მოიცლის, მშვილდი მოისრის – სამშვენისივით), რომელთა საზღვრები სიტყვებს სცილდება და 14-მარცვლიანი სტრიქონის ნახევარს სწვდება; უფრო მეტიც: პირველი კატრენის II–IV ტაეპები თითქმის მთლიანად გართმულია. ალიტერაციის, ასონანსისა და რიტმის ხელოვნების ვირტუოზულად ფლობა ჯემალ აჯიაშვილს უადვილებს და უმსუბუქებს სონეტის ურთულესი ფორმის ქართულად ამეტიყველებას.

დანტე ალიგიერის ზემოხსნებული სონეტი პოეტის „საოცნებო მანდილოსანს“, ბეატრიჩეს ეძღვნება. ლექსის პირველი ტერცეტის ორტაეპედში ერთმანეთთან გართმულია: „ქარვისფერი თქვენი ოცნება – მწუხარების კრიალოსნებად“. ჯემალ აჯიაშვილის თარგმანი „მწუხარების კრიალოსანი“ სონეტის შინაარსისა და ფორმის ზუსტ განმარტებადაც გამოდგება და ბენედიქტ ლედებურის „ქარის ნისქვილის“ თაობაზე საუბრის დასაწყებადაც მოგვეხმარება: თუკი სონეტის ჟღერადი ფორმა „ზარების“ ექოს იმეორებს, მაშინ ევფონიურად ერთმანეთს ერწყმის პარალელური ლექსემები: ერთი მხრივ, ჯემალ აჯიაშვილისეული „ქარვისფერი“ და „მწუხარების“, მეორე მხრივ კი, ლულუ დადიანის მიერ შერჩეული წყვილი: „ქარის“ და „ნისქვილი“, რომლებიც ევფონიურად ეხმიანებიან ერთმანეთს.

ბენედიქტ ლედებურმა სონეტების გვირგვინი „ქარის ნისქვილი“ თავისი ცხოვრების თანამგზავრის, უდროოდ გარდაცვლილი ქართველი მხატვრის, თამუნა სირბილაძის (1971-2016) ხსოვნას მიუძღვნა. „ბენედიქტ ლედებურის, თანამედროვე გერმანელი პოეტის, მთარგმნელისა და ფილოსოფოსის სახელი უკვე ცნობილია ქართველი მკითხველისათვის. 2011 წელს ქართულ ენაზე დათო ბარბაქაძის ინიციატივით გამოიცა მისი ლექსებისა და ესეების წიგნი სახელწოდებით „კუბურები“;

იგი „ახალი საუნჯის“ 2015 წლის ივლისის ნომრის თემატური ავტორიც იყო; როგორც მეცნიერი, მონაწილეობდა ილიას უნივერსიტეტის საერთაშორისო კონფერენციაში“, – ვკითხულობთ ჟურნალ „ახალი საუნჯის“ 2018 წლის აპრილის (№4) ნომერში. ბენედიქტ ლედებურის სონეტების გვირგვინი საქართველოსთან მისი ავტორის არა მხოლოდ კულტურული, არამედ პირადული ურთიერთობით ნიშანდებული სევდიანი არტეფაქტია (ლედებური 2018: 77).

ბენედიქტ ლედებურის სონეტების გვირგვინი „ქარის ნისქელი“, ანუ „მწუხარების კრიალოსანი“ შედგება 15 სონეტის, ანუ ქარვის მძივისაგან, რომელთაგან 14 ერთნაირია, ერთი კი – მაგისტრალია – დანარჩენი სონეტების ბოლო ტაეპების ნაკრები. მე-15 სონეტი წინამორბედი სონეტების უკანასკნელი ტაეპების შეკავშირებით არის შექმნილი და ერთგვარი ხსოვნაა, ექოა, უკვე გახშიანებული ტაეპების ყლერის, მუსიკალური ფრაზის მოხელთების ცდაა.

„სონეტების გვირგვინის“ პირველი ნიმუშები ცნობილი სლოვაკი პოეტის ფრანც პრეშერნის (1800-1849) სახელს და 1832 წელს უკავშირდება, თუმცა ა. კვიატკოვსკის ცნობილ „პოეტიკურ ლექსიკონში“ სონეტების გვირგვინის შემქმნელებად იტალიელი პოეტები: ფოლგერ ჯემინიანო და ვინჩენცო მონტი არიან დასახელებულნი; „სონეტების გვირგვინის“ ცნობილი მკვლევარი ვადიმ პერელმუტერი და ქალაქ სარანსკში XX ს. 80-იან წლებში ფრანც პრეშერნის „სონეტის მუზეუმის“ დამაარსებელი გიორგი მელენტიევი ამტკიცებენ, რომ სწორედ ფრანც პრეშერნის 1832 წელს დაწერილი სონეტების გვირგვინია პირველი, რადგან იტალიელი სონეტისტების „გვირგვინები“ არაკანონიკურია. აღსანიშნავია, რომ პრეშერნის „სონეტების გვირგვინის“ მაგისტრალი აკროსტიქით არის შესრულებული. როგორც ჩანს, ეს ფორმა კანონიკური უნდა ყოფილიყო მე-15 სონეტისათვის. თარგმანში, ბუნებრივია, ძალიან გაძნელდება აკროსტიქის შენარჩუნება და იშვიათად ხერხდება მისი გადმოტანა, ამიტომაც არ აისახა იგი რუსულად ფ. კორშის მიერ თარგმნილ (1889 წ.) პრეშერნის „გვირგვინში“, თუმცა ეს მაინც მოუხერხებია ფრანც პრეშერნის „გვირგვინის“ უკრაინელ მთარგმნელს იულია პრიმიცევას და ბულგარელ მთარგმნელს, კირილ კადისკის (პერელმუტერი 1985: 2010).

ცნობილი ლექსმცოდნე ო. ფედოტოვი აღნიშნავს, რომ „სონეტების გვირგვინის“ უცხოელ ავტორთა შორის რეკორდსმენია ბულგარელი პოეტი ვ. მარკოვსკი, რომელსაც 50 „გვირგვინი“ აქვს დაწერილი. რუსულ პოეზიაში ყველაზე ადრეული ორიგინალური „სონეტების გვირგვინები“ ეკუთვნით ვიარესლავ ივანოვსა და მაქსიმილიან ვოლოშინს (1909). 1911-1920 წლებში, როგორც „სონეტების გვირგვინის“ ცნობილი მკვლევარი ვ. ტიუკინი გვაუწყებს, რუსეთში 11 გვირგვინი გამოქვეყნდა, რომელთა ავტორები მყარი სალექსო ფორმების აღიარებულ ოსტატებთან: კ. ბალმონტსა, ნ. შულგოვსკისა და მ. ვოლოშინთან ერთად იყვნენ ი. კრიჩევსკი, ნ. ობოლენსკი, ა. არხანგელსკი და სხვ.

გერმანიაში მყარი სალექსო ფორმის ეს სახეობა იტალიიდან შევიდა, როგორც მოდური გატაცება. სხვადასხვა დროს სონეტის გვირგვინი შეუქმნიათ ისეთ ცნობილ ავტორებს, როგორებიც არიან იოჰან ვოლფგანგ გოეთე, ჰაინრიხ ჰაინე, იოზეფ ვაინჰებერი, არნო შმიდტი... ითვლება, რომ კონვენციური ლექსის ეს კლასიკური

ფორმა საუკეთესო ასპარეზია ექსპერიმენტირებისათვის. ამიტომაც მიმართავენ მას თანამედროვე ავტორები: იან ვაგნერი, ფრანკ უნფუგი, გაბრიელა ვოლენჰაუპტი და სხვ.

„სონეტების გვირგვინი“ ქართულ პოეზიაში XX ს. 70-იან წლებში გამოჩნდა. 1975 წელს თითქმის ერთდროულად გამოქვეყნდა ლადო სეიდიშვილისა და ანზორ სალუქვაძის „სონეტების გვირგვინები“: „კენტავრების მარულა“ და „სონეტების გვირგვინი, მიტანილი უცნობი ჯარისკაცის საფლავთან“. სონეტით სერიოზული გატაცების მიუხედავად, გასული საუკუნის 10-20-იან წლებში ქართველ პოეტთაგან ვერავინ გაბედა მისი შეთხზვა, რის თაობაზეც სინანულით აღნიშნავდა ვალერიან გაფრინდაშვილი თავის ცნობილ ესეში „სონეტის პრობლემა“ (1919) (ბარბაქაძე 2008: 388).

საბედნიეროდ, XXI საუკუნის 10-იანი წლების დამლევს, ამ ესეს გამოქვეყნებიდან თითქმის ასი წლის მერე, როგორც იქნა გამოჩნდა პირველი თარგმანი „სონეტების გვირგვინისა“ ქართულ ენაზე. ცნობილმა მთარგმნელმა ლულუ დადიანმა სერიოზულად მოჰკიდა ხელი ამ ურთულესი მყარი სალექსო ფორმის გაქართულებას: უკვე გამოქვეყნდა, როგორც აღვნიშნეთ, ბენედიქტ ლედებურის „ქარის წისქვილი“ და ილია ზდანევიჩის „სონეტების გვირგვინი“: „მდუმარე განაჩენი“ (ზდანევიჩი 2019).

ლულუ დადიანს „სონეტების გვირგვინის“ თარგმნისას, ბუნებრივია, გაუთვალისწინებია ჩვენში არსებული ტრადიცია სონეტის მეტრის შერჩევისა და, შესაბამისად, ბენედიქტ ლედებურის სონეტები ე.წ. „ბესიკურით“, თოთხმეტმარცვლედით (5/4/5), ხოლო ი. ზდანევიჩის სონეტების გვირგვინი სიმეტრიული ათმარცვლედით (5/5) არის თარგმნილი.

სონეტების გართმვისას ლულუ დადიანი ირჩევს ცნობილი სქემიდან ერთ-ერთ კლასიკურ, იტალიური სონეტისათვის აუცილებელს: *abba abba cdc dee / cdd cee*: კატრენებში რკალური რითმაა, ხოლო ტერცეტებში – ჯვარედინი. ბენედიქტ ლედებურის „სონეტების გვირგვინის“ ზოგიერთი სონეტის თარგმნისას ლულუ დადიანი არ ერიდება ანჟამბემანს (გადატანას). მაგალითად, მე-2 სონეტის კატრენები ერთმანეთს ანჟამბემანით უკავშირდება, ასევეა მე-3-დან მე-6 სონეტების ჩათვლით კატრენები. მე-7 სონეტში კი, რომელშიც ბენედიქტ ლედებური სონეტის ფორმაზე საკუთარ თეორიულ დაკვირვებას გვთავაზობს, კატრენები ერთმანეთს არ უკავშირდება გადატანით (Enjambement), მაგრამ მეორე კატრენი და პირველი ტერცეტი არის ანჟამბემანით შეკრული:

II კატრენი:

... და თუ ეცდები გრძნობის გარეშე ჩანვდე, ფორმით რაც შებოჭილა,

I ტერცეტი:

მხოლოდლა მაშინ, როცა რითმა ვერ იტევს საზრისს,
ცვდება სურნელი, კანზე ყელთან ძარღვების ნაზი
ხიბლით მომსვრელი მონახაზი და რჩება აზრი.

II ტერცეტი:

ან მკვდრადშობილი, რაც მინახავს ჩემთვის ძვირფასი,
მკრთალდება ხატი: მზერა, მას რომ ითავისებდა,
ვერ ხედავს მერმისს, ან წარმავალ არსებასავით.
(ლედებური 2018: 78)

მთარგმნელის სანაქებოდ უნდა ითქვას, რომ მან ვირტუოზულად შეძლო, I ტერცეტის კონსონანსური შიდარიტმით შეეკრა ბოლორიტმები: საზრისს – კანზე – ნაზი – მონახაზი – აზრი.

ლულუ დადიანის მიერ თარგმნილი ილია ზდანევიჩის სონეტების გვირგვინი „მდუმარე განაჩენი“ გვიდასტურებს მთარგმნელის ვირტუოზულ ტექნიკას სონეტის რიტმისა და ევფონიის სრულყოფილად ამეტყველებისას:

სიტყვიერების ცოდნა მიაგნებს
ჩამქრალ ცეცხლსა და ნალვენთებს ცვილის
ეული სანთლის მბრწყინავი თხრილით

აქ კრთება ურვა არ კი ხმიანებს
არ გაუხეშდე ჩანავლდი ფრთხილად
რჩეული ვნების ექოვ ფრთიანო.
(ზდანევიჩი 2019)

ბენედიქტ ლედებურის სონეტების გვირგვინის „ქარის წისქვილის“, XV (ე.წ. სონეტი-მაგისტრალი), სონეტისაგან განსხვავებით, ილია ზდანევიჩის სონეტების გვირგვინის „მდუმარე განაჩენის“ XV სონეტის ორი ვარიანტი (A – გაურითმავი და B – რითმით) შემოგვთავაზა მთარგმნელმა ლულუ დადიანმა.

ილია ზდანევიჩის სონეტების გვირგვინი, რუსულიდან თარგმნილი ლულუ დადიანის მიერ, იცავს დედნის სიზუსტეს: უარყოფილია პუნქტუაცია. ი. ზდანევიჩის სონეტების გვირგვინის XV (B) სონეტის გარიტმის სქემაა: abba abba cdc ede. მთარგმნელი კი გაურითმავ (A) ვარიანტს განსხვავებული სქემით მართავს. რითმაზე უარის თქმით მთარგმნელმა სონეტის საზრისი არ დაამახინჯა.

პირველი კატრენის (A) რითმიანი ვარიანტის მიხედვით, სონეტის დედნისეული სიზუსტე, აზრობრივი ადეკვატურობა ირღვევა, სარიტმო სინტაგმა – „სურვილი სიყრმის“ – უწყვილდება მსაზღვრელს – „საკუთარ სიღრმის“, რასაც ენიშნება ჭეშმარიტი აზრი ამ ტაეპისა: „თუმც არ გაგაჩნდა სურვილი ალბათ“.

ასევე საგულისხმოა მთარგმნელ ლულუ დადიანის წარმატებული არჩევანი გაურითმავი II კატრენების შემთხვევაში: სწორედ აქ ხმიანდება სონეტების გვირგვინის სათაურიც: „მოვისმენ შენგან განაჩენს მდუმარს“, რაც ნამდვილად უკეთ გამოხატავს ი. ზდანევიჩის ჩანაფიქრის სიღრმეს, ვიდრე გარიტმული ტაეპი: „მდუმარ განაჩენს მომაგებ ახლა“. გაურითმავი (A) ვარიანტის პირველი ტერცეტი ადეკვატურია გარიტმულის (B) I ტერცეტისა, II ტერცეტის გაურითმავად დატოვებული პირველი ტაეპი – „სტუმართა შორის რად გეძებ გელი“ – რა თქმა უნდა,

ზდანევიჩის სონეტის არსს გადმოგვცემს და მკითხველს მძაფრად აგრძნობინებს მდუმარე განაჩენის სისასტიკეს: მუდმივი ძებნის, ლოდინის მისჯას ლირიკული გმირისათვის.

ზოგადად, როდესაც პოეტი დღეს თავს ინვალებს და ისეთ „კლასიკურ“ ლექსს ქმნის, როგორც სონეტების გვირგვინია, ეს უკვე ბევრს მეტყველებს მის შესახებაც და იმაზეც, თუ როგორ აღიქვამს იგი პოეზიას. გერმანელი ლიტერატურათმცოდნე ანდრეას ეგლზედერი სონეტების გვირგვინის ახალგაზრდა ავტორის, ტომას რაკვიტცისადმი მიძღვნილ მიმოხილვაში აღნიშნავს: „ტრაგედიის შესახებ დიურენმატის ცნობილ გამოთქმას თანამედროვეობის შესაბამისად თუ გადავაკეთებთ, სონეტი აღარ შეეფერება დღევანდელ სამყაროს და მისი დამწერიც უფრო დაკარგული, მიუსაფარი და უუნაროა თანამედროვე „მხეცებთან“ შედარებით... მაგრამ იქნებ პოეტი უფრო მძაფრად გრძნობს შეუთავსებლობას მაშინდელსა და დღევანდელს შორის და, ამ შეგრძნებიდან გამომდინარე, უფრო ნაღვლიანად, მელანქოლიურად წერს? ან იქნებ ამას დღესაც „რომანტიკულს“ ეძახიან?“ (ეგლზედერი 2009).

ბენედიქტ ლედებურისა და ილია ზდანევიჩის სონეტების გვირგვინების ქართულ ენაზე მთარგმნელმა ლულუ დადიანმა ქართული ლექსის ისტორიაში თვალსაჩინო წვლილი შეიტანა: მან დასაბამი მისცა ჩვენში უცხოური ენიდან „სონეტების გვირგვინის“ თარგმნის რთულ ხელოვნებას. იმედია, სხვა მთარგმნელებიც გაბედავენ და მალე ქართულ ენაზე გვექნება უცხოელ პოეტთა „სონეტების გვირგვინების“ კრებული.

მორის ბლანშო (1907-2003) წერილში „თარგმანისათვის“ საუბრობს მთარგმნელის ხელოვნებაზე, რაც ეფუძნება მის განსაკუთრებულ მდგომარეობას: „მთარგმნელი განუმეორებელი ორიგინალობის მწერალია, თუმც ამას, თითქოს, სულაც არ იჩივებს. იგი ენობრივ სხვაობათა იდუმალმეტყველია. მისი ამოცანაა არა ამ სხვაობათა წაშლა, არამედ გამოყენება, რათა მკვეთრი ან უსათუთესი რხევებით მშობლიურ ენაში დაბადოს განცდა, რომლითაც აღბეჭდილია იმთავითვე განსხვავებული დედანი“ (ბლანშო 2015: 440).

მორის ბლანშოს მოსაზრების ჭეშმარიტებას გვიდასტურებს ლულუ დადიანის მიერ ახლახან თარგმნილი ინგებორგ ბახმანის „სიმღერები გაქცევის ჟამს“, რომელსაც ეპიგრაფად უძღვის იტალიური სონეტის ცნობილი ოსტატის, პეტრარკას „ტრიუფების“ ორტაეპედი: „შეუვალა კანონი სიყვარულისა! უჯერო არის ხანდახან, თუმცა დაემორჩილე, რადგან მოიხმობს მინაზე ზეცას – ყოვლისმომცველი და მარადიული“. ი. ბახმანის „სიმღერები გაქცევის ჟამს“ სონეტების გვირგვინი არ არის, მაგრამ 15 მონაკვეთად არის წარმოდგენილი: I – სამი კატრენისაგან შედგება; II. ოთხი მრჩობლედი; III. ორი კატრენია; IV. კატრენი, 8-ტაეპედი, კატრენი, მრჩობლედი, 7-ტაეპედი; V. 16-ტაეპედი; VI. 5-ტაეპედი, 8-ტაეპედი და ტერცეტი; VII. მრჩობლედი, 5-ტაეპედი, ტერცეტი და ა.შ. VIII. სხვადასხვა ტაეპების რაოდენობით შედგენილი ექვსი სტროფული მონაკვეთია (6 სტროფი), IX. ორი ტერცეტი და ერთი ტაეპია. X. ორი ტერცეტი. XI. 9 მრჩობლედი; XII. ორი ტერცეტი; XIII. ოთხი

მრჩობლედ, ორი კატრენი, ერთი ტაეპი; XI. ხუთტაეპედი, ტაეპი, ორი ტერცეტი. XV. ორი ტერცეტი.

ინგებორგ ბახმანის მისტიკური პოეზიის არსს ფინალური, XV მონაკვეთის ორ ტერცეტში ამგვარად ვისმენთ:

ტრფობას თავისი ტრიუმფი აქვს, სიკვდილს – თავისი,
დრო ამიერი და მერმისის დრო, იმიერი.
ჩვენ არაფერი გაგვანჩია მსგავსი ამისი.

ვჭვრეტ მხოლოდ, როგორ კრთის ვარსკვლავედი, გაელვებული
ანარეკლებით და მდუმარებით, მაგრამ სიმღერა
აღდგება შემდეგ ნეშტზე მეტად აღმატებული.
(ბახმანი 2019: 76)

მთარგმნელმა ლულუ დადიანმა XXI ს.-ის ათიანი წლების დამლევს ევროპული სონეტის, „სიყვარულის სიმღერის“, ჟღერა, ხმოვანება ქართულ სივრცეში დაამკვიდრა.

დამონებიანი:

აჯიაშვილი 2018: აჯიაშვილი, ვ. „მთარგმნილი იტალიური სონეტები“. ნგ-ში: *ევროპული და აღმოსავლური მყარი სალექსო ფორმები ქართულ პოეზიაში. ქრესტომათია*. ნაწილი II. თბილისი: „მერიდიანი“, 2018.

ბარბაქაძე 2008: ბარბაქაძე, თ. *სონეტი საქართველოში*. თბილისი: „უნივერსალი“, 2008.

ბახმანი 2019: ბახმანი, ი. *სიმღერები გაქცევის ჟამს*. ჟურნ. ახალი საუნჯე, №5(71), სექტემბერი, 2019.

ბლანშო 2015: ბლანშო, მ. „მთარგმანისათვის“. ნგ-ში: *ლიტერატურის თეორია. ქრესტომათია*. III. თბილისი: GCLAPress, 2015.

ეგლზედერი 2009: Eglseder, A. *Bedrückende Stimmung im Sonettenkranz und schlafende Hunde*, Fixpoetry 2009 <https://www.fixpoetry.com/feuilleton/kritiken/thomas-rackwitz/in-halle-schlaeft-der-hund-beim-pinkeln-ein>

ზდანევიჩი 2019: ზდანევიჩი, ი. *მდუმარე განაჩენი*. ჟურნ. აფრა, №26, 2019.

ლედებური 2018: ლედებური, ბ. *ქარის ნისქელი*. ჟურნ. საუნჯე, №4, 2018.

პერელმუტერი 1985: Перельмутер, В. *Письмо к читателю, или прогулка по музею сонета*. „Литературная учёба“, №1, 1985.

ჰაიდგერი 1992: ჰაიდგერი, მ. *დასაბამი ხელოვნების ქმნილებისა*. თბილისი: „მერანი“, 1992.

Tamar Barbakadze
Shorena Shamanadze
(Georgia, Tbilisi)

Benedikt Ledebur's Crown of Sonnets "The Windmill" in Georgian

Summary

Key words: Lulu Dadiani, Benedikt Ledebur, Ilia Zdanevich, Crown of Sonnets.

A *Crown of Sonnets* emerged in Georgian poetry in the seventies of the 20th century. In 1975 the first garland of sonnets published almost simultaneously was written by Lado Seidishvili (*Races of the Centaurs*) and Anzor Salukvadze (*The Crown of Sonnets brought to the Grave of the Unknown Soldier*). Valerian Gaprindashvili with regret noted in his well-known essay "The Problem of Sonnet" (1919) that despite serious fascination with sonnet, none of the Georgian poets dared to compose it during the 10-20s of the 20th century.

Fortunately, at the end of the 10s of the 21st century the first Georgian translation of the crown of sonnets finally appeared. The famous translator Lulu Dadiani seriously took on the translation of this most complex type of the fixed verse form: as was mentioned, *The Windmill* by Benedikt Ledebur has already come out and the of the crown of sonnets *The Silent Sentence* by Ilia Zdanevich is ready for publication.

Benedikt Ledebur dedicated a crown of sonnets *The Windmill* to his partner, Georgian artist Tamuna Sirbiladze who died prematurely (1971-2016). "The name of the modern German poet, translator and philosopher, Benedikt Ledebur is already known to Georgian readers. In 2011 a book of his poems and essays entitled *The Cubes* was published in Georgian. He was also a thematic author of the July 2015 issue of the *Akhali Saunje*. As a scholar, he participated in the International Conference at the Ilia State University" (*Akhali Saunje*, April 2018, No. 4). Benedict Ledebur's crown of the sonnets is a sad artifact, marked not only by cultural with Georgia as an author, but also his personal relation (Ledebur 2018:77).

A Wreath of Sonnets *The Windmill* or *Beads of Grief* (Dante Alighieri) is composed of 15 sonnets or amber beads, 14 of which are the same and one is distinct: Benedikt Ledebur's crown of sonnets *The Windmill* is traditionally composed of 14 main sonnets and the last -15, consists of a "trunk". The 15th sonnet is created by combining the final line of the preceding sonnet and is a kind of memory, an echo of the soundtrack of the already voiced stanzas, an attempt to grab a musical phrase.

When translating a crown of sonnets, Lulu Dadiani naturally took into account Georgian tradition of choosing a sonnet meter and, hence, the so-called sonnets of Benedict Ledebur are translated using "Besikuri" 14-syllabic (5/5/5) meter and a crown of the sonnets of Zdanevich is translated with a symmetric ten-syllable line (5/5).